

**МІНІАТЮРНІ КНИЖКИ
ЯК ВИД БІБЛОФІЛЬСЬКИХ ВИДАНЬ
(НА ПРИКЛАДІ КОЛЕКЦІЇ ВІДДІЛУ СТАРОДРУКІВ ТА
РІДКІСНИХ ВИДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО)**

У статті систематизовано та охарактеризовано мініатюрні видання XX–XXI ст., що складають окрему колекцію відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Проанонсовано опис фонду, з класифікацією змісту мініатюрних книг, їхніх розмірів, місця видання та художнього оформлення.

Ключові слова: мініатюрні книги, колекція відділу стародруків та рідкісних видань, опис фонду.

Мініатюрна книга – це друковане видання, величина якого не перевищує, як правило, 100x100 мм, набране невеликим розміром шрифту. Міні-видання покликані задовольняти потреби книголюбів й розвивати книжкову культуру [1, с. 350]. Існують різні концепції для визначення розміру сучасних мініатюрних книг. Наприклад, у деяких європейських країнах мініатюрним виданням вважають книгу розміром не більше 3 дюймів (76,2x76,2 мм) [2, с. 413]. Мініатюрні рукописи були відомі ще за часів античності, мініатюрні друковані книги – з XV ст. До середини XIX ст. мініатюрки друкувалися з друкарського набору чи у вигляді цільнографіюваних видань. На початку 1860-х років Г. Н. Скамоні розробив фото-механічний спосіб відтворення мініатюрних видань, що набув широкого розповсюдження. В XX–XXI ст. у вигляді мініатюрок друкують художню, науково-популярну й суспільно-політичну літературу, словники, каталоги, проспекти і т. ін. [2, с. 413–414]. Мініатюрні видання зручні в користуванні, вирізняються своїм художнім оформленням. Тому вони є предметом колекціонування, а також вдалим вибором для подарунка. В світі існують мільйони збирачів мініатюрних книг, не є винятком і Україна, де в різних містах існують клуби любителів мініатюрних видань.

Серед фахових досліджень мініатюрних видань варто виділити публікації київського вченого М. Рабіновича [3]. Їхнім вивченням займалися

також такі книгознавці, як С. Немировський та О. Виноградова [4]. Видано двотомник відомого колекціонера П. Почтовика про збирачів мініатюрних книг [5]. У радянський час проводилися дослідження і з окремої тематики – наприклад, «Лениниана в миниатюрных изданиях» [6], «Космос на ладони» В. Разумова про книги, що побували в космосі [7]. Опубліковані бібліографічні покажчики мініатюрних книг [8] та каталоги їхніх виставок [9].

Колекція мініатюрних книг відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ як особливого виду бібліофільських видань створена за форматним принципом. Хронологічні рамки колекції охоплюють ХХ–ХХІ ст. В інших колекціях відділу (іноземних стародруків, рідкісних видань та ін.) зберігаються мініатюрні видання ХVІ–ХІХ ст., найдавнішими з яких є два томи «Фауста» Гете лейпцизької фірми «Гюнтер і Шмідт» з серії «Класики-ліліпути», видані в 1907 і 1908 рр. Обидва видання в шкіряних оправах із золотими обрізами. Від 1922 р. Всенародна бібліотека України, окрім обов'язкового примірника всіх українських видань, стала отримувати обов'язковий безкоштовний примірник усієї друкованої продукції, що виходила в СРСР [10, с. 4]. Колекція продовжує комплектуватися, кількість мініатюрних видань збільшується починаючи з 1960-х років ХХ ст., оскільки саме тоді в СРСР набуває розповсюдження видання мініатюр.

Отож опис та класифікація книг відділу дасть можливість науковцям і широкому читацькому загалові ознайомитися з цінним фондом Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, простежити розвиток друкування мініатюрної книги.

У колекції на сьогодні нараховується понад 1400 примірників. Основу фонду складають видання художньої літератури. У ньому – поезія Т. Шевченка, Лесі Українки, В. Сосюри, П. Тичини, Б. Олійника, О. Пушкіна, М. Лермонтова, А. Фета, Ф. Тютчева, Г. Ахматової, О. Блока, С. Єсеніна, М. Цветаєвої, В. Висоцького, Ш. Руставелі, В. Шекспіра. Унікальним є факсимільне видання так званої Захалівної, чи Малої книжки – рукописної збірки віршів Т. Шевченка (Київ: «Наукова думка», 1984), написаних під час перших 4-х років заслання. Додаток до видання ілюстрований картинами автора. Також у фонді є репринтне відтворення женецького видання «Кобзаря» 1878 р. (Київ: «Добровільне Товариство любителів книги Української РСР», 1991), у шкіряній оправі, тисненій золотом, та факсимільне видання О. Пушкіна 1837 р. «Евгеній Онегин», із золотим обрізом (Москва: «Худож. лит.», б. р.).

Серед поетичних видань колекції – «Заповіт» Т. Шевченка (Київ: «Музична Україна», 1984), «Вічний революціонер» І. Франка (Львів: «Каменярь», 1975) мовами народів світу, поезії декабристів «Высоких дум

кипящая отвага» (Новосибірськ: «Новосибир. кн. изд-во», 1990), «Сто стихотворений ста поэтов: старинный сборник японской поэзии VIII–XIII вв.» (Москва: «Книга», 1990). Окрім творів класиків, колекція містить видання поетів радянської доби, зокрема поему О. Прокоф'єва «Россия» (1944 р.), випущену відділенням «Воениздата» при Ленінградському фронті; збірки, присвячені подіям Другої світової війни, – «Звёзды на бронее» (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1984), «Весна победы» (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1985), «Голос мужества: военная лирика» (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1970), «Молодая гвардия в поэзии» (Донецьк: «Донбас», 1985); ідеологічні «3 тобою, партіє» (Ужгород: «Карпати», 1985), «Пламя юности: стихи о комсомоле» (Ставрополь: «Ставропол. кн. изд-во», 1986), «Шахтёрское братство» (Донецьк: «Донбас», 1985), «Совесть века: стихи» (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1976).

Проза представлена виданнями Ф. Достоєвського, Л. Толстого, О. Купріна, М. Булгакова, Д. Дідро, Е. Хемінгуей та ін. Є мініатюрні книги з творами для дітей. Це видання Є. Пермяка «Дедушкина копилка» (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1977), В. Пухначова «Сибирские бывальщины» (Новосибірськ: «Зап.-Сибир. кн. изд-во», 1978), П. Бажова «Малахитовая шкатулка» (Свердловск: «Средне-Урал. кн. изд-во», 1979), з ілюстраціями Г. Мосіна, М. Лєскова «Левша» (Москва: «Худож. лит.», 1967), Х. Андерсена «Сказки» (Москва: «Худож. лит.», 1983), С. Михалкова «Басни», з ілюстраціями А. Канєвського (Москва: «Худож. лит.», 1976). Окремо варто виділити збірники афоризмів учених, філософів, письменників, громадських і політичних діячів. У радянський час, наприклад, були популярні афоризми на сільськогосподарську тематику – «Мудрые мысли о земледелии» (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1988), «Мудрые мысли о животноводстве» (Алма-Ата: «Кайнар», 1988) і, звичайно ж, «Крылатые мысли Карла Маркса» (Новосибірськ: «Новосибир. кн. изд-во», 1988). У роки незалежної України більш популярними стали видання, що висвітлюють загальнолюдські цінності – кохання, дружбу, мораль, переважно харківського видавництва «Фолио». Окрім них харків'яни публікують збірники вітань, анекдотів, тостів, тестів та різноманітні кулінарні книги.

Серед драматичних творів – В. Шекспір, «Женитьба Фигаро» П. Бомарше (Москва: «Худож. лит.», 1984), з ілюстраціями Ю. Ігнат'єва, «Горе от ума» О. Гриб'єдова (Москва: «Книга», 1991) тощо.

У збірці також є зразки фольклору: закарпатські народні пісні, українські народні приказки, карельські казки з чудовими ілюстраціями Т. Юфи, циганські та марійські казки, уральські прислів'я і приказки, крилаті латинські вислови, азербайджанський героїчний епос, прислів'я та приказки Прикам'я, пісні й гімни французької та жовтневої революцій тощо.

Великий пласт мініатюрних книг складає радянська партійна література – «50 лет Великой Октябрьской социалистической революции: постановления пленума ЦК КПСС; тезисы ЦК КПСС» (Москва: «Политиздат», 1967), статут комуністичної партії Радянського Союзу, програма партії, «Інтернаціонал» (Київ: «Музична Україна», 1978) та твори класиків марксизму-ленінізму К. Маркса, Ф. Енгельса, В. Леніна, Й. Сталіна, Л. Брежнєва. Дотичними до них є тематичні видання «Ленін: поезії» (Київ: «Дніпро», 1979), «Стихи о Ленине» (Москва: «Худож. лит.», 1967), «Ленин с нами: стихи» (Мінськ: «Беларусь», 1969), збірки В. Маяковського про Леніна, «Пермская Лениниана», «Кузбасская Лениниана» (Кемерово: «Кемеров. кн. изд-во», 1988), «Ленинские места России» (Москва: «Советская Россия», 1977), фотоальбом «Вечно живой» (Москва: «Планета», 1977), «Письма В. И. Ленина к родным» (Москва: «Политиздат», 1969), Л. Кунецька, К. Маштакова «Ульяновым с любовью ...» (Москва: «Книга», 1989) про особисту бібліотеку Леніна, В. Волкова «Ленин в Горках» (Москва: «Московский рабочий», 1970), «Музыка о Ленине» (Ленінград: «Музыка», 1970) та ін.

Лінгвістика у фонді представлена російсько-англійськими, англо-російськими, німецько-російськими, англо-румунськими, румуно-французькими, турецько-французькими словниками, «Карманным словарём лингвиста XXI века» (Київ: «АДЕФ-Украина», 2010), «Русско-английским словарём банкира XXI века» (Київ: «АДЕФ-Украина», 2010) та іншими компактними та зручними в користуванні виданнями. В колекції також є перевидання «Азбуки» Івана Федорова 1574 р. (Москва: «Просвещение», 1977).

Серед міні-книг фонду – видання з історії – біографії гетьманів України з ілюстраціями атрибутів гетьманської влади «Гетьмани України» (Київ: «Україна», 1995), «Слово о полку Игореве» (Москва: «Худож. лит.», 1986) з ілюстраціями М. Воробйова, «Наука побеждать» О. Суворова (Пермь: «Перм. кн. изд-во», 1980), «Записки кавалериста» М. Гумільова (Омск: «Омск. кн. изд-во», 1991), «Львів: сторінки історії» Я. Ісаєвича (Львів: ЛА «Піраміда», 2005), «Львів: між Гітлером і Сталіном» М. Литвина, К. Науменка (Львів: ЛА «Піраміда», 2005); роботи з фалеристики – «Ордена и медали СССР» (Москва: «Известия», 1986), «Ленин: памятные медали» (Москва: «Советская Россия», 1969); дослідження з топоніміки – Є. Отін «Топонимия приазовских греков» (Донецьк: «Юго-Восток», 2004); каталог Я. Запасака, Я. Ісаєвича «Видання Івана Федорова» (Львів: «Вища школа», 1983); дослідження Г. Кноблоха «Вокруг книги» (Москва: «Книга», 1980), Є. Немировського «Книгоиздание СССР» (Москва: «Книга», 1987), «Книжкові знаки Георгія Малакова» (Київ: «Кий», 1998), «Наши книги

(1921–1971)» (Махачкала: «Дагкнигоиздат», 1972); філософські твори Ібн Сіні «Избранное» (Москва: «Книга», 1980); педагогічні – Я. Корчака «Как любить ребенка» (Москва: «Книга», 1980); астрологічні книжки про знаки зодіаку; релігійні – з життя святих, з історії православних храмів, релігійних свят, «Отче наш: молитовник» (Ужгород: «Карпати», 1991), «Початки християнства в Україні: з праць Івана Огієнка» (Київ: «Текна А. Т.», 1993), «Молитвослов и псалтырь» (Київ: «Феникс», 1997), «Еклезіаст» (Київ: «Україна», 1998), «Новий Заповіт» (Örebro: printed by Evangelii press, 1966); географічні – книга геолога С. І. Ваксмана «Условный знак» (Перм: «Перм. кн. изд-во», 1991), присвячена 150-літтю відкриття пермської геологічної системи; краєзнавчі – серія видань про Кузбас та кузбаських народних умільців, природу, міста краю «Портрет родного края» (Кемерово: «Кемеров. кн. изд-во», 1990), мініатюрка А. Горбатюка, В. Глазиріна «Юная Одесса в портретах ее создателей: очерки» (Одеса: «Весть», «Хаджибей», 1994), Р. Голика «Львів: місто і міф» (Львів: ЛА «Піраміда», 2005), «Германская Демократическая Республика» (Лейпциг: «Zeit im Bild» 1974), В. Яковенко «Храми Горлівки: з історії міста» (Донецьк: «Лебідь», 2002); мистецтвознавчі видання – «Палехские миниатюры» (Москва: «Планета», 1979), «Ростовские эмали» (Москва: «Планета», 1988); юридичні – Конституція СРСР 1977 р. (Перм: «Перм. кн. изд-во», 1978), Конституція РРФСР 1978 р. (Перм: «Перм. кн. изд-во», 1979), Конституція УРСР 1937 р. (Київ: видавництво ЦВК УРСР «Радянське будівництво і право», 1938), «Первые декреты Советской власти: сборник» (Москва: «Советская Россия», 1979); медичні – зібрання у двох книгах народних рецептів П. Куренова «Знахарские рецепты» (Ставрополь: «АСОК-ПРЕСС», 1991); науково-популярні – В. Шаталова «Космонавты СССР» (Москва: «Просвещение», 1977); автографи знаменитих спортсменів й історії їхнього життя – «Олимпийский автограф» (Перм: «Перм. кн. изд-во», 1980), «Натали (семья Гончаровых)» Л. Водзинської (Київ: «Кий», 1999) та ін.

У колекції представлені переважно видання з країн колишнього СРСР, хоча є й незначний обсяг німецьких, французьких, польських, словенських, чеських, турецьких видань.

Розмір книг становить від 43 до 100 мм. Найменші видання в колекції – «В. И. Ленин в туркменской поэзии» (Ашхабад: «Полиграфкомбинат Ашхабад», 1974), розмір 43x35 мм; К. Marx, F. Engels «Manifest der Kommunistischen Partei» (Berlin: «Dietz Verlag», 1969) – 43x35 мм; М. Горький «Песня о соколе. Песня о буреви́стнике» (Москва: «Гослитиздат», 1957) – 45x35 мм.

Особливість і унікальність мініатюрних видань полягає не лише у їхньому розмірі, але і в оформленні та стилістиці. Варто зазначити, що такі

книги є цінними для мистецтвознавців при вивченні мистецтва оформлення і книжкової ілюстрації. Яскраві приклади книжкового мистецтва – сувенірні видання, зокрема альбом «Палехские миниатюры» (Москва: «Планета», 1979) з фотографіями зразків лакового живопису на брошках та шкатулках, альбом «Ростовские эмали» (Москва: «Планета», 1988), «Шедевры русской иконописи» (Мінськ: «Харвест», Москва: «АСТ», 2006) з описами та ілюстраціями найвідоміших православних ікон, альбом картин З. Серебрякової (Москва: «Библиотечка ЗАО «Полиграфист и издатель», 2005), «Демон» М. Лермонтова (Москва: «Книга», 1981) з ілюстраціями М. Врубеля. У книзі «Песнь мира: сборник стихов» (Перм: «Перм. кн. изд-во», 1981) використані репродукції робіт відомих художників – П. Пікассо, Р. Гуттузо, Ю. Васильєва, Г. Грундіга та ін. «Кобзар» Т. Шевченка і твори М. Лермонтова часто ілюструються картинами самих авторів. Над оформленням мініатюрних видань з фонду працювали талановиті ілюстратори Г. Спирін, Т. Юфа, В. Ульянова, В. Колесников, В. Вагін, М. Тарасова, С. Ковальов, А. Кошель, В. Гордійчук, Д. Давидов, В. Іванюк, Н. Домашенко, О. Коровін, А. Рюмін, Є. Пашутіна, Т. Фадеев, В. Єранкін, М. Карпенко та ін. Деякі мініатюри відзначаються оригінальністю шрифтів та способами відтворення тексту. Так, в «Избранных песнях» П.-Ж. Беранже (Москва: «Книга», 1988) слова надруковані не горизонтально, а вертикально. А в роботі Козьми Пруткова «Плоды раздумья: мысли и афоризмы» (Перм: «Перм. кн. изд-во», 1973) текст надруковано прописними літерами, а до корінця книги прикріплене збільшувальне скло.

Багато видань вирізняються не лише своїми ілюстраціями, але й оформленням обкладинок. Наприклад, книга «Ермак» прикрашена металевою пластиною (Новосибірськ: «Зап.-Сибир. кн. изд-во, 1980), на обкладинці «Ленин и теперь живет всех живых» (Одеса: б. в., 1980) – металеве профільне зображення Леніна, на збірнику висловлювань письменників, журналістів, учених, художників, державних і громадських діячів про місто Кіров «Сыновний поклон» (Горький: «Волго-Вят. кн. изд-во», 1974) – металевий герб міста. Видання М. Некрасова «Мороз, красный нос. Русские женщины. Дедушка» (Ярославль: «Верх.-Волж. кн. изд-во», 1971) має дерев'яну оправу. Наприклад, у блок книги «Янтарный сказ» (Калінінград: «Калининград. кн. изд-во», 1981) прикріплено футляр зі шматочком бурштину, а в збірник віршів про жовтневу революцію (Хабаровськ: «Хабаров. кн. изд-во», 1972) до футляру книги прикріплений справжній патрон із землею з Волочаївської сопки. Серія творів В. Леніна (Київ: «Політвидав України», 1969) розміщена на маленькій книжковій полиці-підставці, поруч з якою – металевий барельєф лідера комуністичної партії.

Зараз триває робота зі внесення бібліографічних описів видань з колекції до електронної бази, представленої на сайті НБУВ у відкритому доступі.

Список використаних джерел

1. Книговедение : энциклопедический словарь / ред. кол.: Н. М. Сикорский (гл. ред.) и др. – М. : Советская энциклопедия, 1981. – С. 350.
2. Книга : энциклопедия / глав. ред. В. М. Жарков. – М. : Большая российская энциклопедия, 1999. – С. 413–414.
3. Рабинович М. А. В мире миниатюрной книги / М. А. Рабинович. – СПб : Изд. Н. Куприянова, 2001. – 254 с.; «Крошка» и «лилипуть» : киевская миниатюрная книга (до 1917 г.) : каталог выставки миниатюрных книг, состоявшейся на 1-й библиофильской конференции «Миниатюрные книги : прошлое, настоящее и будущее» 26–27 сентября 1992 г. / сост. М. А. Рабинович. – К. : Общество книголюбов Украины, 1992. – 87 с.
4. Немировский Е. Л., Виноградова О. М. Миниатюрные книги вчера, сегодня, завтра / Е. Л. Немировский, О. М. Виноградова. – М. : Книга, 1977. – 255 с.
5. Почтовик П. Д. Споря с фолиантами / П. Д. Почтовик. – М. : Книга и бизнес, 1992. – Ч. 1. – 320 с.; Почтовик П. Д. Споря с фолиантами / П. Д. Почтовик. – М. : Книга и бизнес, 1992. – Ч. 2. – 316 с.
6. Лениниана в миниатюрных изданиях : указатель книг, изданных в СССР и странах социалистического содружества (1924–1978). – М. : Книга, 1980. – 172 с.
7. Разумов В. А. Космос на ладони : записки книголюбца-миниатюриста / В. А. Разумов. – Донецк : Лебедь, 1995. – 150 с.
8. Миниатюрные книги СССР / сост.: П. Д. Почтовик, С. И. Захарова. – М. : Книга, 1975. – Т. I : Дореволюционные издания. – 192 с.; Миниатюрные книги СССР / сост.: П. Д. Почтовик, С. И. Захарова. – М. : Книга, 1975. – Т. II : Издания советского периода. – 222 с.
9. Дивосвіт мініатюрного друкарства / уклад.: О. Марущак, Л. Крамаровська. – Херсон : Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олеса Гончара, 2002. – 65 с.
10. Книги гражданской печати XVIII века : каталог книг, хранящихся в Государственной публичной библиотеке Украинской ССР / сост. С. О. Петров. – К. : Издательство Академии наук Украинской ССР, 1956. – 301 с.

References

1. Sikorskii, N. M. et al (Eds.). (1981). *Knigovedenie: entciklopedicheskii slovar* [Bibliology: encyclopedic dictionary] (p. 350). Moscow: Sovetskaia entciklopediia. [In Russian].
2. Zharkov, V. M. (1999). *Kniga: entciklopediia* [Book: encyclopedia] (pp. 413–414). Moscow: Bolshaia rossiiskaia entciklopediia. [In Russian].

3. Rabinovich, M. A. (2001). *V mire miniaturnoi knigi* [In the world of miniature books]. Saint Petersburg: N. Kupriianov. [In Russian]; Rabinovich, M. A. (Comp.). (1992). “*Kroshka*” i “*liliputy*”: *kievskaia miniaturnaia kniga (do 1917 g.): katalog vystavki miniaturnykh knig, sostoiavsheisia na 1-i bibliofilskoi konferencii “Miniaturnye knigi: proshloe, nastoiashchee i budushchee” 26–27 sentiabria 1922 g.* [“Tiny thing” and “Midgets”: Kyiv miniature books (before 1917): catalog of the exhibition of miniature books, held during the 1st bibliophile conference “Miniature Books: Past, Present and Future” on 26–27 September 1992]. Kyiv: Obshchestvo knigoliubov Ukrainy. [In Russian].
4. Nemirovskii, E. L., Vinogradova, O. M. (1977). *Miniaturnye knigi vchera, segodnia, zavtra* [Miniature books yesterday, today, tomorrow]. Moscow: Kniga. [In Russian].
5. Pochtovik, P. D. (1992). *Sporia s foliantami* [Arguing with folios] (Pt. 1). Moscow: Kniga i biznes. [In Russian]; Pochtovik, P. D. (1992). *Sporia s foliantami* [Arguing with folios] (Pt. 2). Moscow: Kniga i biznes, 1992. [In Russian].
6. *Leniniana v miniaturnykh izdaniakh: ukazatel knig, izdannykh v SSSR i stranakh sotcialisticheskogo sodruzhestva (1924–1978)* [Leniniana in miniature editions: index of books published in the USSR and the socialist countries (1924–1978)]. (1980). Moscow: Kniga. [In Russian].
7. Razumov, V. A. *Kosmos na ladoni: zapiski knigoliuba-miniaturista* [Cosmos on a palm: notes of a bibliophile miniaturist]. (1995). Donetsk: Lebed. [In Russian].
8. Pochtovik, P. D., Zakharova, S. I. (Comps.). (1975). *Miniaturnye knigi SSSR* [Miniature books of the USSR]: *Vol. 1. Dorevoliutcionnye izdaniia* [Prerevolutionary editions]. Moscow: Kniga. [In Russian]; Pochtovik, P. D., Zakharova, S. I. (Comps.). (1975). *Miniaturnye knigi SSSR* [Miniature books of the USSR]: *Vol. 2. Izdaniia sovetskogo perioda* [Editions of the Soviet period]. Moscow: Kniga. [In Russian].
9. Marushchak, O., Kramarovska, L. (Comps.). (2002). *Dyvosvit miniaturnoho drukarstva* [Wonderful world of miniature printing]. Kherson: Khersonska oblasna universalna naukova biblioteka im. Olesia Honchara. [In Ukrainian].
10. Petrov, S. O. (Comp.). (1956). *Knigi grazhdanskoi pechati XVIII veka: katalog knig, khраниashchikhsia v Gosudarstvennoi publichnoi biblioteke Ukrainskoi SSSR* [Books of civil printing of the 18th century: catalog of the books deposited in the State public library of the Ukrainian SSR]. Kyiv: Izdatelstvo Akademii nauk Ukrainskoi SSR. [In Russian].

O. Dzyra

Miniature books as a type of bibliophilic editions (on the example of the collection of the Department of Old Printed Books and Rare Editions of V. Vernadsky National Library of Ukraine)

In the article the miniature books of the 20th–21st centuries are systematized and characterized as a kind of bibliophilic editions, which make up a separate collection of the Department of Old Printed Books and Rare Editions of V. Vernadsky National Library of Ukraine. The conducted research provides the fond description with the

classification of miniature books contents, sizes, forms, places, dates, editions languages and art design. The subjects' specifics of the miniature books, associated with the time of their publication, are indicated. Selected are bright examples of book art in miniature editions distinguishing them from the other printed editions. Along with the books' general characteristics, their informative and artistic significance, both for professional bibliographers, cultural experts and for bibliophiles and wide range of readers are shown.

Key words: miniature books, collection of the Department of Old Printed Books and Rare Editions, fond description.

О. И. Дзыра

Миниатюрные книги как вид библиофильских изданий (на примере коллекции отдела старопечатных книг и редких изданий Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского)

В статье систематизированы и охарактеризованы как вид библиофильского издания миниатюрные книги XX–XXI вв., составляющие отдельную коллекцию отдела старопечатных книг и редких изданий Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского. В проведённом исследовании представлено описание фонда, с классификацией содержания миниатюрных книг, их размеров, формы, места, датировки и языка издания, художественного оформления. Указаны особенности тематики миниатюрных книг, связанные со временем их выхода в свет. Выбраны яркие примеры книжного искусства в миниатюрных изданиях, которые отличают их от других печатных изданий. Наряду с общей характеристикой книг, показано их информативную и художественную значимость как для специалистов-книговедов, культурологов, так и для библиофилов и широких читательских кругов.

Ключевые слова: миниатюрные книги, коллекция отдела старопечатных книг и редких изданий, описание фонда.